

Almudena Grandes

Els petons al pa

ALMUDENA GRANDES
ELS PETONS
AL PA

Traducció de Núria Parés Sellarès

COL·LECCIÓ CLÀSSICA

TÍTOL ORIGINAL: *LOS BESOS EN EL PAN*

PRIMERA EDICIÓ: MARÇ DEL 2016

© ALMUDENA GRANDES, 2015

© DE LA TRADUCCIÓ DEL CASTELLÀ: NÚRIA PARÉS SELLARÈS, 2016

© TUSQUETS EDITORES, S.A.

WWW.TUSQUETSEEDITORES.COM

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2068-6

DIPÒSIT LEGAL: B. 1.990-2016

FOTOCOMPOSICIÓ: VÍCTOR IGUAL, S.L.

CARRER ARAGÓ, 390 - 08013 BARCELONA

IMPRÈS A: LIBERDÚPLEX

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats

Índex

I. Abans	II
II. Ara	2I
III. Després	323

Som en un barri del centre de Madrid. El seu nom no importa, perquè podria ser qualsevol dels pocs barris antics, amb zones venerables, d'altres de més aviat vetustes. Aquest no té gaires monuments però és dels més bonics, perquè està viu.

El meu barri té carrers irregulars. N'hi ha que són amples, amb arbres frondosos que ombregen els balcons dels pisos baixos, però abunden més els estrets. Aquests també tenen arbres, més apinyats, més junts i sempre molt ben podats, perquè no acaparin l'espai que escasseja fins i tot en l'aire, però verds, tendres a la primavera i amables a l'estiu, quan caminar de bon matí per les vores acabades de regar és un luxe inestimable, un plaer gratuït. També hi ha força places, no gaire grans. Cadascuna té la seva església i la seva estàtua al mig, figures d'herois o de sants, i els seus bancs, els seus gronxadors, els seus tancats per a gossos, tots iguals, producte d'algun contracte municipal sobre l'origen del qual és millor no indagar gaire. En canvi, els carrerons, pocs però preciosos, sobretot per als enamorats clandestins i els adoles-

cents partidaris de no anar a classe, han resistit heroicament, any rere any, als plans d'extermini dissenyats per a ells a les oficines d'urbanisme de l'ajuntament. I allà continuen, vius, com el barri.

Però el més valuós d'aquest paisatge són les figures, els seus veïns, tan dispers i variats, tan ordenats o caòtics com les cases que habiten. Molts han viscut sempre aquí, a les cases bones, amb conserge, ascensor i portal de marbre, que s'alineen als carrers amples i en alguns d'estrets, o en edificis més modestos, amb una simple cofurna per al porter al costat de la porta, o ni tan sols això. En aquest barri sempre han conviscut els portals de marbre i les parets de guix, els rics i els pobres. Els veïns antics van resistir la desbandada dels anys setanta del segle passat, quan es va posar de moda fugir del centre; van suportar la moguda dels vuitanta, quan la caiguda dels preus va congrega una multitud de nous colons que van arribar carregats d'estanteries del Rastro, pòsters del Che Guevara i teles hindús que servien per adornar la paret, per tapar el llit o per cobrir un sofà atrotinat, rescatat pels pès de les escombraries; i van sobreviure al ressorgir dels noranta, quan als inicis de la bombolla immobiliària va resultar que el més *cool* era tornar a viure al centre.

Després, la realitat va començar a trontollar al mateix temps per a tots. Al principi van notar un tremolor, es van trobar sense terra sota els peus i es van pensar que era un efecte òptic. No n'hi ha per a tant, es van dir, però n'hi va haver, i res no va canviar aparentment mentre l'asfalt dels carrers s'esquerdava i un vapor ardent, malsà, infectava l'aire. Ningú no va veure aquelles esquerdes, però tothom va notar que a través seu s'hi escapava la tranquil·litat, el benestar, el futur. No van reaccionar tots igual. Els qui van renunciar al combat ja no viuen aquí. Els al-

tres segueixen lluitant contra el drac amb les pròpies armes, cadascú a la seva manera.

Els grans no tenen tanta por.

Els recorden que, no fa pas tant de temps, els matins glaçats d'hivern les noies del servei no caminaven pels carrers de Madrid. Les recorden sempre corrent, amb els braços creuats davant del pit per mirar de retenir l'escalfor d'una jaqueta de llana, les cames nues, els peus sense mitjons, sempre rabents amb les sòbries espadenyes de lona. També recorden certs homes foscos que caminaven a poc a poc, amb les solapes de l'americana alçades i una maleta de cartró en una mà. Els nens d'aquell temps els miràvem, ens preguntàvem si no tenien fred, ens admiràvem de la seva enteresa i ens guardàvem la curiositat per a nosaltres mateixos.

Als anys seixanta del segle xx la curiositat era un vici perillós per als nens espanyols, que vam créixer entre fotografies —a vegades emmarcades sobre una calaixera, a vegades enterrades en un calaix— de persones joves i somrients a les quals no coneixíem.

—Qui és aquest?

—Doncs... —eren tietes o nòvios, cosines o germans, avis o amigues de la família, i estaven morts.

—I quan va morir?

—Uf! —i els adults es començaven a posar nerviosos—. Fa molt de temps.

—Com, per què, què va passar?

—Va ser a la guerra, o després de la guerra, però és una història molt lletja, molt trista, i val més no parlar de temes desagradables... —aquí, en aquest misteriós conflicte del qual ningú no s'atrevia a parlar malgrat que coïa en els ulls dels adults com una ferida oberta, infectada per la por o per la culpa, s'acabaven totes les converses—.

Què passa, que ja has acabat els deures? Doncs vés a jugar, o potser millor que vagis a banyar-te, vinga, que després us ajunteu tots i s'acaba l'aigua calenta del dipòsit...

Així, els nens d'aquell temps vam aprendre a no preguntar, tot i que als espanyols d'avui no els agrada recordar-ho. Ni tampoc recordar que vivien en un país pobre, però això no era cap novetat. Els espanyols sempre hem sigut pobres, fins i tot en l'època en què els reis d'Espanya eren els amos del món, quan l'or d'Amèrica travessava la península sense deixar res més al seu pas que la pols que aixecaven les carretes que el duïen cap a Flandes, per pagar els deutes de la Corona. En el Madrid de mitjans del segle xx, on un abric era un luxe que no estava a l'abast de les noies del servei ni dels jornalers que passejaven pels carrers per fer temps, mentre esperaven que arribés l'hora de pujar al tren que els duria molt lluny, a la verema francesa o a una fàbrica alemanya, la pobresa seguia sent un destí familiar, l'única herència que molts pares podien llegar als seus fills. I tanmateix, en aquell patrimoni hi havia alguna cosa més, una riquesa que els espanyols d'avui hem perdut.

Per això la gent gran té menys por. Ells fan memòria de la seva joventut i ho recorden tot, el fred, els mutilats que demanaven almoïna pel carrer, els silencis, el nerviosisme que s'apoderava dels seus pares si es creuaven amb un policia per la vorera, i un vell costum ja oblidat, que no van saber o no van voler transmetre als seus fills: quan queïa un tros de pa a terra, els adults obligaven els nens a recollir-lo i fer-li un petó abans de tornar-lo a la panera, conscients de la gana que havien passat les seves famílies durant els anys en què van morir totes aquelles persones estimades les històries de les quals ningú no els va voler explicar.

Els nens que vam aprendre a fer petons al pa fem memòria de la nostra infantesa i recordem l'herència d'una gana ja desconeguda per a nosaltres, aquelles truites a la francesa tan fastigoses que feien les nostres àvies per no desaprofitar l'ou batut que sobrava d'arrebossar el peix. Però no recordem la tristesa.

La ràbia sí, les mandíbules tenses, com tallades en pedra, d'alguns homes, algunes dones que en una sola vida havien acumulat prou desgràcies per enfonsar-se sis vegades i, tanmateix, seguien endavant. Perquè a Espanya, fins fa trenta anys, els fills heretaven la pobresa, però també la dignitat dels pares, una manera de ser pobres sense sentir-se humiliats, sense deixar de ser dignes ni de lluitar pel futur. Vivien en un país on la pobresa no era un motiu per avergonyir-se, i molt menys per donar-se per vençut. Ni tan sols Franco, en els trenta-set anys de ferotge dictadura que va portar la maleïda guerra que ell mateix va començar, va aconseguir evitar que els seus enemics prosperessin en condicions pèssimes, que s'enamoresin, que tinguessin fills, que fossin feliços. No fa pas tant de temps, en aquest mateix barri, la felicitat també era una manera de resistir.

Després, algú ens va dir que s'havia d'oblidar, que el futur consistia a oblidar tot el que havia passat. Que per construir la democràcia era imprescindible mirar cap endavant, fer veure que aquí no havia passat mai res. I quan vam oblidar les coses dolentes, els espanyols també vam oblidar les bones. No semblaven importants perquè, de sobte, érem guapos, érem moderns, estàvem de moda... Per què havíem de recordar la guerra, la gana, centenars de milers de morts, tanta misèria?

Així doncs, renegant de les dones sense abric, de les maletes de cartró i dels petons al pa, els veïns d'aquest

barri, que és diferent però semblant a molts altres barris de qualsevol ciutat d'Espanya, van perdre els vincles amb la seva pròpia tradició, les referències que ara podrien ajudar-los a superar la nova pobresa que els ha assaltat per sorpresa, des del cor d'aquella Europa que els havia de fer tan rics i els ha arrabassat un tresor que no es pot comprar amb diners.

Els veïns d'aquest barri, més que arruïnats, se senten perduts, abismats en una confusió paralitzant i inermes, desorientats com un nen mimat a qui li han pres les joguines i no sap protestar, reclamar el que era seu, denunciar el robatori, aturar els lladres.

Si els nostres avis ens veiessin, es moririen primer de riure, i després de pena. Perquè per a ells això no seria una crisi, sinó un lleu contratemps. Però els espanyols, que durant molts segles vam saber ser pobres amb dignitat, mai no vam saber ser dòcils.

Mai, fins ara.

Aquesta és la història de moltes històries, la història d'un barri de Madrid que s'entesta a resistir, a seguir semblant ell mateix en la pupilla de l'ull de l'huracà, aquella crisi que va amenaçar de capgirar-lo i encara no ho ha aconseguit.

En aquest barri hi viuen famílies senceres, parelles amb gos i sense gos, amb nens i sense, i persones soles, joves, madures, velles, espanyoles, estrangeres, a vegades felices i a vegades desgraciades, gairebé sempre felices i a estones desgraciades. Alguns s'han enfonsat, però són més els qui resisteixen per si mateixos i pels altres, i s'obstinen a cultivar els seus antics ritus, els seus costums d'abans, per no deixar de ser qui són, perquè els seus veïns els puguin continuar anomenant pel seu nom.

La perruqueria de l'Amalia va estar a punt de tancar quan van obrir una manicura xinesa just al davant, però les clientes van ser lleials, tot i que no va tenir cap més remei que abaixar els preus.

El bar d'en Pascual continua obert, però cada dia és menys un bar i més una seu, la dels veïns que lluiten per conservar els pisos de lloguer social que l'ajuntament va vendre a traïció a un fons de capital risc, la de l'Associació de Dones que va haver de tancar el local quan es va quedar sense subvencions, la de l'AMPA de l'escola que ja no obre a les tardes perquè li van retallar els fons per fer extraescolars... A l'amo tant li fa. En Pascual és un home tranquil, benhumorat, que es conforma només exigint que, almenys, un de cada tres socis de l'associació que sigui demani una cervesa de tant en tant. Als altres dos, si convé, els serveix un got d'aigua amb un somriure als llavis.

Moltes botigues antigues han tancat. N'han obert de noves, gairebé sempre barates, però no totes són orientals. Això sí, la xurreria, la farmàcia, la papereria, el mercat, continuen en el mateix lloc, com els punts cardinals del barri d'antany, del barri d'ara.

A part d'això, al setembre comença el curs, al desembre arriba Nadal, a l'abril broten les plantes, a l'estiu fa calor, i entretant passa la vida.

Vinguin amb mi a veure-la.